

Vektorer i fysik (2)

Arbete, kraft, sträcka

Arbetet W då föremål förflyttas sträcka s med kraft F är

$$W = |F_s| |s| = |F| |s| \cos\alpha$$

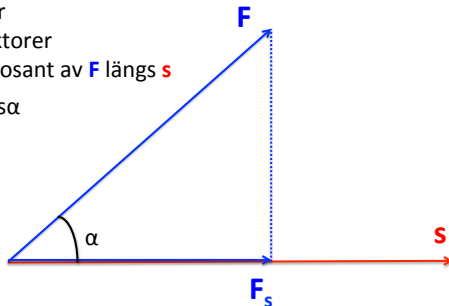
Fysik A !

W är skalär

F och s vektorer

F_s är komponent av F längs s

$$|F_s| = |F| \cos\alpha$$

Arbete, kraft, sträcka

Arbetet W då föremål förflyttas sträcka s med kraft F är

$$W = |F_s| |s| = |F| |s| \cos\alpha$$

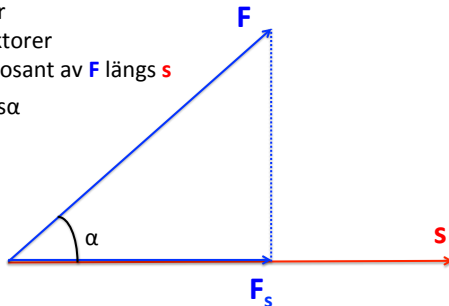
Fysik A!

W är skalär

F och s vektorer

F_s är komponent av F längs s

$$|F_s| = |F| \cos\alpha$$

Den naturliga formeln är med skalärprodukt :

$$W = F \cdot s$$

Kraft på laddad partikel i magnetiskt fält

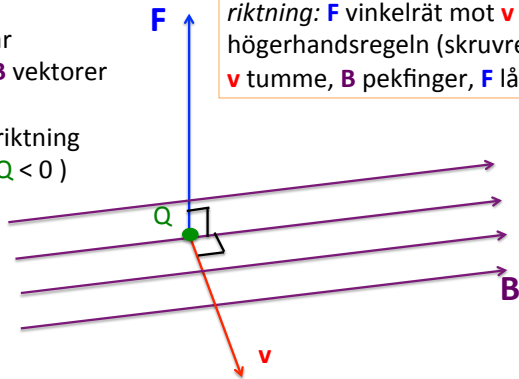
Kraften $\mathbf{F}$ på en positiv laddning Q som rör sig med hastighet $\mathbf{v}$ vinkelrätt mot ett magnetfält $\mathbf{B}$ är

$$\text{storlek: } |\mathbf{F}| = Q |\mathbf{v}| |\mathbf{B}|$$

Q är skalär
 $\mathbf{F}$, $\mathbf{v}$ och $\mathbf{B}$ vektorer

(motsatt riktning
på $\mathbf{F}$ om $Q < 0$)

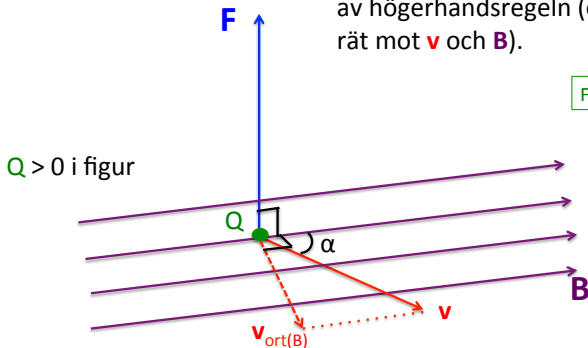
riktning: $\mathbf{F}$ vinkelrät mot $\mathbf{v}$ och $\mathbf{B}$ enligt högerhandsregeln (skruvregeln):
 $\mathbf{v}$ tumme, $\mathbf{B}$ pekfinger, $\mathbf{F}$ långfinger

Om $\mathbf{v}$ inte är vinkelrät mot $\mathbf{B}$ blir $|\mathbf{F}| = Q|\mathbf{v}_{\text{ort}(\mathbf{B})}|$ $|\mathbf{B}| = Q|\mathbf{v}||\mathbf{B}|\sin\alpha$

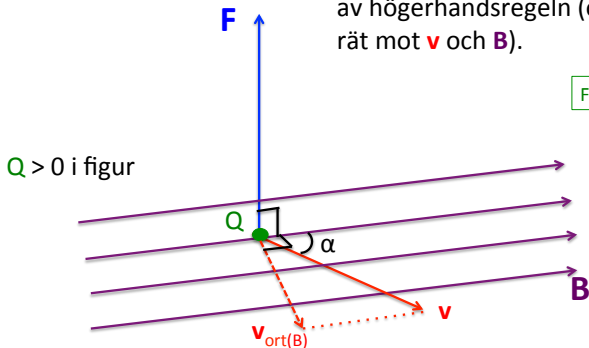
och riktning på $\mathbf{F}$ ges fortfarande av högerhandsregeln (och vinkelrät mot $\mathbf{v}$ och $\mathbf{B}$).

Fysik B !

Om $\mathbf{v}$ inte är vinkelrät mot $\mathbf{B}$ blir $|\mathbf{F}| = Q|\mathbf{v}_{\text{ort}(\mathbf{B})}|$ $|\mathbf{B}| = Q|\mathbf{v}||\mathbf{B}|\sin\alpha$

och riktning på $\mathbf{F}$ ges fortfarande av högerhandsregeln (och vinkelrät mot $\mathbf{v}$ och $\mathbf{B}$).

Den naturliga formeln är med vektorprodukt :

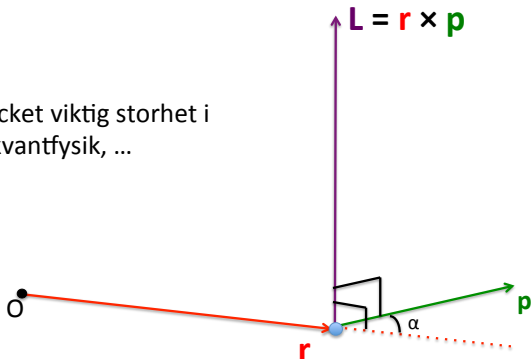
$$\mathbf{F} = Q \mathbf{v} \times \mathbf{B}$$

Ger $\mathbf{F}$ med rätt storlek och riktning oavsett tecken på Q och hur $\mathbf{v}$ och $\mathbf{B}$ ligger.

Rörelsemängdsmoment

Rörelsemängdsmoment $\mathbf{L}$ med avseende på O (origo) för en partikel med läge $\mathbf{r}$ och rörelsemängd $\mathbf{p}$ är $\mathbf{L} = \mathbf{r} \times \mathbf{p}$ ($\mathbf{p} = m\mathbf{v}$)

$\mathbf{L}$ är en mycket viktig storhet i mekanik, kvantfysik, ...

Formlerna

$$W = \vec{F} \cdot \vec{s}$$

$$\vec{F} = Q \vec{v} \times \vec{B}$$

$$\vec{L} = \vec{r} \times \vec{p}$$

är exempel på hur skalärprodukt och vektorprodukt (kryssprodukt) används i fysik. Det finns fler exempel att upptäcka!